

EÖTVÖS JÓZSEF

VALLOMÁSOK ÉS GONDOLATOK

ÖSSZEGYŰJTÖTTE ÉS SZERKESZTETTE
BÉNYEI MIKLÓS

ÉVEK

[1831-1871](#)

1833

154

Bel- és külvilág

Nem oly nagy a világ,

s nem oly kicsi szívünk, hogy

ez, ha szeret,

amazt magába ne foglalhatná.

155

Sokakat megcsal

szívük melegsége,

de még többeket a szív hidegsége,

mert

az élet szebb örömeitől

fosztja meg az embert.

156

Ha hevesen szerető szív

az érzéketlenség hideg vizébe merül,

vagy meghasad ottan,

vagy legalább meghidegszik,

midőn a vizet alig melegíti.

157

Tiszta,

mint a fellegtelen égboltozat,

legtöbb embernek belseje;

de mihelyt hosszabb ideig

tündöklük rajta a szerencse napja,

fellegetket szül,

s örökre elborítja közönségesen.

158

Íme,

egy földanya kebele

számtalan virágokat terem és tenyészt,

örökké egy naptól világítva és melegítve.

Miért nem teremhetne szívünk is számtalan jót?

Miért nem nyomhatunk mi is

egész világokat szerető szívünkhöz?

És ha tesszük is,

miért nem világítja mindezt

az ész egyetlen ragyogó napja?

Azért,

mert ez és a szív közé

az úgynevezett emberösmeret és életbölcsség

zordon fellegei vonulnak,

sugárt hozzájuk nem eresztenek,

maga pedig a szív

csak halvány s gyöngé virágokat teremhet.

159

Minden ember

maga kezében tartja az ördömpoharat,

de többnyire fagyva találja a drága italt;

sóhajtásokkal, könnyűível

és sokszor csak

szívverével

képes azt elolvasztani, hogy

néhány csöppet ihassék.

160

Mint vihar a lombot,

úgy szakítja el

a nagy boldogság

az embert az életről;

felviszi szédítő magasságra,

és elhal,

s leejti a repülőt.

De az nem esik vissza többé fájára –

a mély földre hull, és elrohad.

161

A képzelet virágkoszorújában

egy here vagyon,

a túlság;

s ez egytől félvén,

hány számtalan

nem mer közelíteni a virágokhoz.

162

A kedv

hajlékony pálcához hasonló,

melynek egy végén a szomorúság,

másikon a vígság vagy;

de egyetlen egy gondolat

egyik végét a másikhoz hajthatja.

163

Édes harmathoz hasonlók

a csendes fájdalom könnyei;

ha már égetni kezdi a boldogság napja belsőnket,

ők csöpögnek rá,

ők vidítják,

ők gerjesztik új életre.

164

Sok, ami fáj, magában hordja ídját:

a skorpió-harapásának gyógyszerét,

keservünk - könnyeket,

életünk - a halált.

165

Az életnek nagy koszorújában

számtalan virágok találhatók.

Körülfutnak a szemek,

s egy virágról a másikra,

míg a rózsához,

a szerelemhez nem jutnak;

de ezt megtalálván,

ezen többé nem tévelyegnek,

vagy legalább visszajönnek ismét.

166

A szerelem hajnala a boldogságnak.

167

Életünk nap,

a szerelem napja.

Ha ez elalkonyodott,

láthatunk ugyan holdat és csillagokat,

melyek elaludt napunknak

kölcsönzött fényével díszlenek,

de napot többé nem látunk.

168

A szerelem forró,

hideg az élet.

Csak maga a barátság

melegíti állandóan valónkat.

169

A szerelem éltünk nyara,

a barátság tavasza s ősze;

ő általa virul legszebb reményünk,

ő benne nő és nyiladoz a szerelem bájos virága,

s elélvén a szerelem édes álmát,

ő nyújt csendes nyugalmat,

valódi szerencsét és boldogságot

életünk őszi gyümölcsként.

170

A szerencse napja

számtalan árnyékokat,

barátokat tüntet fel;

ha elborul, nem oly fényesen,

de igazabban látunk mindent.

171

Kedvesünk tökélyeit

a szeretet üvegén mind egyesülve látjuk,

azért látszanak oly fényeseknek.

172

Ha ízlettel fonatnak

a társalkodás fonalai

szép szövevénné,

mindenkit mulatván, hasznul is szolgál;

de közönségesen csak tarka kötél fonatik,

mellyel mindenki

az unalom hidráját kívánja,

többnyire hasztalanul,

megfojtani.

173

Ha magas bércezen állunk,

s az alattunk kiterjedett vidéket látjuk,

nagy temetőnek tetszik,

melynek hegyei sírhantok, völgyei sírgödrök,

és elkíváncozunk e halálvilágból;

de midőn

magasabbra emelkedünk a világ minden bérceinél,

hogyan az csak egyszerű keréknek tetszik,

midőn magasunkról

a számtalan jótettet, isteni képzetet

s a gyengéd emberszív rózsafényét látjuk –

akkor érezzük még tökéletesen,

mely jó ez a föld.

174

Csak akkor

látják szemeink a földet,

ha könnyek által mosattak ki.

175

Életünk

könyvhöz hasonló,

melyben sok kellemes

és sok kellemetlen találtatik.

Mi több?

Senki sem tudja,

mert egészen még senki sem olvasta keresztül.

A laptól, melyre valaki nyit, függ: mifélelét talál.

S ezért számtalanon, félelemből, zárva hagyják.

176

Olyan az élet, mint a rózsza:

ki csak egyes leveleit, illatját

vagy csak töviseit ismeri,

nem mondhatja, hogy rózsát látott;

csak ki az egész életet,

nemcsak töviseit vagy illatját ismeri,

mondhatja, hogy

élt.

177

Csendesen fekszik előttünk az élet –

egy szép tükör,

melyből az egész természet

tündöklő szépségben és állhatatosságban

ragyog vissza.

Essék bele

a szerencsétlenségnek csak egy köve is,

s mindent állhatatlannak lát az emberi szem.

178

Tükörfolyamhoz hasonló

a képzelet,

melyben minden parti dolgok

csak reszketve tündöklének vissza,

s a hiányokat

ragyogó nap vagy csendes holdvilág tölti be;

s így örülhet mindenki a folyam mellett,

csak virágokat

ne kívánozzék szakítani e vizes világból,

mert a semmiséget meglátván,

rajta minden kedvét elveszti.

S mi más az élet képzeletnél?

179

Számtalan hajó evez le az élet folyamán.

Elmúlt nemsokára a nyom,

melyet maga után hagyott a sajka.

Több más sajkának fenntartása,

s rettentő hajótörés,

vagy más sajkák rontása

tartják fenn

a révész nevét.

Számtalanon mindezt tenni nem merik,

azért a folyó iszapos részén haladván,

azáltal akarnak ismertetni, hogy

a folyamat pillantatokra mocskították.

A tehetetlenség

szélszűnet az élet tengerén;

mindenki bizonyos, hogy

általa sziklákra nem hajtatik,

de ha sokáig tart,

bármely nagy legyen az elme eledele,

felemésztetik,

s az ember elvész.

Legalább azáltal

használ minden ember, hogy

az életnek egy üregét tölti be példájával,

és hogy azok, kik ügyeltek reá,

bátrabban járhatják útjokat.

182

Egy marad

az ember ábrázata mindég,

különféle környülményekben

csak ruhát vált,

s vagy az öröm tavaszruháját ölti fel,

vagy a fájdalom őszi köntösét.

Nagy alkalmaknál

mindkettejét gyöngyökkel hímezi:

könnyek ezek,

mind a nagy öröm,

mind a nagy fájdalom

igaz tanúi.

Csak az érzéketlenség udvari képe

jár szüntelen uniformban,

csak ez nem hímezi gyöngyökkel köntösét soha.

183

Bátran halad az ember élte ösvényén,

de elején ne botoljon, mert megütvén lábát, egyszersmind bátorságát is elveszti.

Későbbi botlások lábát ha sértik,

bátorságát nem veszik el.

184

Kevés ember tud,

vagy akar legalább, élni azzal,

ami mindenkinek szabadon áll,

a dolog felsőjével;

és felette veszélyes a behatás:

sokszor vízerekre akad az ásó,

melyek munkáját nemcsak semmivé teszik,

de magát is rettentő veszélybe hozzák.

185

Két szem

mindég csak egy gondolatot,

egy szenvedelmet mond ki,

épszemű embereknel tudniillik;

kancsalokat kétszínűeknek mondunk.

Miért nem vagyunk e véleményben

oly emberekről is,

kiknek két fő részeik - szív és ész –

örökre ellenkednek s csatáznak?

186

Sokszor azt gondolja

az eszetlen muzsikus

az élet táncpalotájában, hogy

mindenki csak érte

s zengeményeiért táncol;

pedig azt csak kevés esztelen teszi,

mindenkinek különös kedvese vagyón,

kit forró kebléhez nyomván,

érte s körüle lejt.

187

Nem a religió formája,

a religió maga boldogít.

188

Az igazság

gyöngyhöz hasonló,

mely a tudománytenger

legmélyebb fenekén fekszik;

bátran merül belé az ember, hogy

azokat kihozhassa,

s nyugalját és életét s mindenét ráteszi;

kijön végtére –

de midőn nyitja a csigát,

csak gyöngyanyát bír, s gyöngyöt nem.

189

A hold

csak gyenge visszatündöklése a napnak,

és mégis

sokszor emennél inkább gyönyörködtet;

így vagyunk az igazsággal is:

gyenge visszatűnése

inkább boldogít

sokszor magánál az igazságnál.

190

Szobatudákosság rövid,

a természetben élés hosszú

látásúvá teszi az embert,

nemcsak testi-, de lelkipéppen is.

191

Csak akkor

írhatunk lelkünk papírára

tudományokat,

ha az az élet enyvéen átvonatott.

192

Életünkben csak egyet tudunk bizonyosan,

azt, hogy meghalunk - s már ez is vigasztaló.

193

Az egész emberiség

mozaikképhez hasonló:

az egyes kövek - emberek - csak igen csekélyek

s egyszínűek közönségesen,

de az egész,

melyben minden részecske szükséges,

csudálatra ragad mindenkit.

194

Lenyomó,

ha feltekint ember

a számtalan világokra maga felett,

és ha meggondolja,

mi kevés ő a roppant mindenségben;

de ha a földre borulván, újra feltekint,

és ha csudálva látja a mivéket,

melyeket maga teremtet,

és ha látja, mivé teheti a földet,

s meg magába tekint újra –

emelkedik lelke,

s büszkén látja, hogy

testvére az egész természetnek,

mert őbenne is ki van mondva

a nagy egyetemi gondolat:

kifejlés.

195

Termékeny a dicsőség nagy tere.

Ki tetteket vet és vérrel öntözi,

annak felnő fája,

és

bizonyyságot teszen felőle

jövendő években.

Néhány fa

minden más többeken túl emelkedik fel.

De nem bizonyos,

vajon legnagyobb magvat vetett-e az?

s ha maga vérével öntözte-e,

vagy számtalan másokéval?

196

Embersokaság nép,

csak a szabadság teszi nemzetté.

197

Minden nemzetben

nagy erő szendereg,

de szendereg csak,

és a pallérozás serkenti fel.

198

Gyermeknép erkölcsai

tojáshoz hasonló,

csak meleg által fejlődhetnek.

199

Szív lehet a fejedelem,

a törvényhozó kar legyen ész,

a nép pedig erő,

s szerencsések lesznek az országok